kubai rakétaválság (1962)



Kuba vezetői a disznó-öböli inváziós kísérlet (1961) visszaverése után még inkább aggódtak, hogy hamarosan esetleg az Egyesült Államok hadserege támadja meg az országot. Egyetértettek Moszkvával abban, hogy csak szovjet atomrakéták odatelepítésével lehetséges megvédeni Kubát. Raúl Castro 1962. júliusi moszkvai látogatásán véglegesítették a megállapodást. A szovjet fél motivációi között szerepelt, hogy ugyanolyan fenyegetettség-érzést váltson ki Washingtonban, mint amilyet az amerikai Jupiter-rakéták törökországi telepítése jelentett 1959-ben a Szovjetuniónak. Emellett Ny. Hruscsov feltehetően az alkupozícióját kívánta javítani az amerikaiakkal szemben. 1962-ben még nem volt meg a stratégiai egyensúly a szuperhatalmak között, a nukleáris hadászati támadófegyverek terén még fönnállt az amerikai fölény. A Kubába telepített rakétákkal Moszkva feltehetően az egyensúlyhiány kiküszöbölésére törekedett. A Pekinggel kirobbant viták is az USA-val szembeni erőszakosabb fellépésre ösztönözhették Hruscsovot.

Az amerikai légi felderítés figyelemmel kísérte a rakéták szállítását és a rakétasilók építését, de kezdetben úgy vélte, hogy csak defenzív, légvédelmi fegyvereket szállítanak és terveznek telepíteni. Az amerikai felderítés csak 1962. október 15-én tudta fényképekkel bizonyítani, hogy Kuba területén támadó közepes hatótávolságú atomrakéták találhatók. Ezek közvetlen fenyegetést jelentettek az USA számára, hiszen a rakéták 7-8 perc alatt elérhették az amerikai keleti parti nagyvárosokat.

A hidegháború korábbi válságaival szemben a két szuperhatalom most közvetlenül, nukleáris fegyvereivel fenyegette egymást.



Kennedy elnök válságstábot állított fel, és Kuba körül 500 km sugarú, nem teljes, csak a fegyvereket át nem engedő tengeri karantén létrehozásáról döntött, majd október 22-ei televíziós beszédében bejelentette a kubai rakéták felfedését, és ismertette a tervezett amerikai ellenlépést. A tengeri blokád október 24-én lépett életbe, a Varsói Szerződés és a NATO erőit riadókészültségbe helyezték.

Moszkva és Washington érzékelte az atomháború közvetlen veszélyét és feszült üzenetváltásba kezdett. U Thant ENSZ-főtitkár közvetítésének köszönhetően a Kuba felé tartó szovjet hajók nem próbálták áttörni a blokádot, hanem visszafordultak. Hruscsov október 26-ai levelében felajánlotta, hogy visszavonja a rakétákat, amennyiben az Egyesült Államok garantálja, hogy nem indít támadást Kuba ellen, majd október 27-én, egy újabb levélben kiegészítette követeléseit azzal, hogy Washington vonja ki rakétáit Törökországból, hiszen azok ugyanúgy fenyegetik a Szovjetunió területét, ahogy a Kubába telepített rakéták az USA-ét. Október 27-én egy szovjet légvédelmi rakéta lelőtt egy amerikai U–2-es repülőgépet, ezzel a feszültség tetőpontjára jutott. Kennedy elnök elfogadta az első ajánlatot, és október 28-án Hrus-

csov elrendelte, hogy ENSZ-ellenőrzés alatt szereljék le a Kubában elhelyezett szovjet rakétatámaszpontokat. Az amerikai elnök november 20-án elrendelte a sziget körüli blokád felszámolását, és vállalta, hogy az USA nem támadja meg Kubát. Kennedy figyelmen kívül hagyta a törökországi rakétákra vonatkozó szovjet kérést, a következő évben azonban kivonták a Jupiter-rakétákat az országból. A szuperhatalmak az egyezkedésből kihagyták a kubai vezetést, illetve a döntésekről a szovjet fél csak utólag értesítette Castrót.

A kubai rakétaválság nyomán a két szuperhatalom elfogadta a nukleáris patthelyzet kialakulását, és felismerte, hogy közös érdekük a nukleáris háború elkerülése. Ezzel lezárult az ún. klasszikus hidegháború szakasza, és megkezdődött az enyhülés folyamata.

(Lehoczki Bernadaett)